

STIFTELSEN SOR

SAMORDNINGSRÅDET FOR ARBEID MED UTVIKLINGSHEMMEDE

arrangerer i samarbeid med

BERGEN KOMMUNE

og

ULLEVÅL
universitetssykehus

Regionalt fagmiljø for autisme Sør-Øst

FOTO: KIM AMUNDSEN

Konferanse om

Mestring av sinne, frustrasjon og fortvilelse

Håndtering av utfordrende
atferd hos personer med
utviklingshemning

8. og 9. april 2010
Scandic Bergen
City Hotel

Målgrupper: Alle med et engasjement eller interesse for arbeid for mennesker med utviklingshemning og andre med nedsatt funksjonsevne.

Programmet søkes meritterende for helsepersonell

Konferansen er praktisk rettet, og aktuell for alle som arbeider for personer med utviklingshemning. Fagfolk fra Norge, Danmark og Storbritannia gjør rede for sammenhenger og metoder for å forebygge og håndtere forhold knyttet til sinne hos personer med utviklingshemning. Blant annet vil to systemer / tilnærminger bli presentert: ART og Studio III.

TORS DAG 8. APRIL

09.00	Registrering. Kaffe og te tilgjengelig hele tiden, begge dager.
10.00–10.10	Kulturellt innslag
10.10–10.30	Åpning. Der skoen trykker. utfordringer og muligheter i kommunehelsetjenestene. <i>Ole Vorland</i> , seniorrådgiver Bergen kommune
10.30–11.30	Hva er sinne? Årsaker og funksjon. <i>Svein Øverland</i> , psykologspesialist ved Sentral fagenhet for tvungen omsorg, St. Olavs hospital, Trondheim
11.30–11.45	Pause med frukt
11.45–13.00	Faglige og ufaglige feller. Strategier som virker mot sin hensikt. <i>Anne Gro Innstrand</i> , psykologspesialist
13.00–14.00	Lunsj
14.00–15.00	Bedring av sosial kompetanse ved bruk av ART (Aggression Replacement Training) – hva er ART og hvordan har metoden utviklet seg i Norge. Anvendelsesområder, begrensninger og muligheter. <i>Knut Gundersen</i> , førstelektor og leder av ART-senteret ved Diakonhjemmet Høgskole i Rogaland.
15.00–15.15	Pause
15.15–16.30	Developing crisis support plans using low arousal approaches. <i>Andrew McDonnell</i> , klinisk psykolog, BSc., MSc., PhD. og direktør for Studio III.
16.30	Avslutning
20.00	Konferansemiddag
21.30	Kulturellt innslag – 2 me og to te. <i>Knut Gundersen</i> m.fl spiller

ART-senteret er knutepunktet for ART-virksomheten i Norge og er en del av Diakonhjemmet Høgskole Rogaland. Senteret har siden starten i 2002 vært ledet av primus motor for ART i Norge, Knut Gundersen og har i dag seks ansatte. ART (Aggression Replacement Training) er en raskt voksende metode og det er pr i dag kurset om lag 1000 trenere.

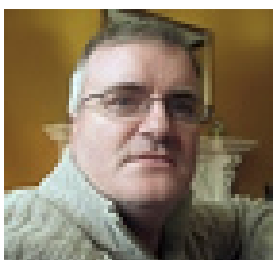
Det er uteksaminert om lag 100 instruktører gjennom videreutdanning i trening av sosial kompetanse, produsert internasjonalt anerkjente forskningsartikler og skrevet flere bøker og manualer. Senterets fire kjerneområder er 1) videreutdanning, 2) forskning og formidling, 3) fagutvikling og 4) kurs og veiledning. ART benyttes overfor mange målgrupper. På denne konferansen vil det vektlegges hvordan ART kan anvendes overfor personer med utviklingshemning.

Studio III-gruppen består av flere virksomheter, som alle legger vekt på ikke-aversive strategier for atferds-mestring. I tillegg til forskning, fagutvikling og klinisk virksomhet med terapi og veiledning, har de utviklet et treningssystem for forebygging og håndtering av utfordrende atferd hos personer med utviklings-hemming. Dette vil bli presentert på konferansen. Siden 1989 har over 50.000 tjenesteytere deltatt i slik opplæring. Opplæringen gis av autoriserte trenere i 12 land. Opplæringen gis av 2 instruktører, i grupper med 10-15 tjenesteytere. Disse deltar i intensiv trening i tre dager, pluss en dags oppfølging. Trener-utdanningen vil også bli tilbudt i Norge. Tilnærmin-gene er også godt egnet for personer med moderat og alvorlig utviklingshemning. Opplæringen til tjenesteyterne skjer i grupper, mens strategiene anvendt i miljøterapi overfor personer med utviklingshemning er individuelt tilpasset.

FREDAG 9. APRIL

09.00-09.10	Kulturellt innslag - 2 me og to te. <i>Knut Gundersen</i> m.fl spiller
09.10 – 10.00	ART (Aggression Replacement Training) - program for etablering av sosial kompetanse som et virkemiddel for reduksjon av utfordrende atferd. Forebyggende og behandlende tiltak av atferdsproblemer hos personer med utviklingshemning <i>Knut Gundersen</i> , førstelektor og leder av ART-senteret ved Diakonhjemmet Høgskole i Rogaland og <i>Asbjørg Berget</i> , rådgivende spesialpedagog i Habiliteringstjenesten for voksne i Oppland, Sykehuset Innlandet HF.
10.00 – 10.15	Pause
10.15 – 11.30	ART (fortsetter)
11.30 – 12.30	Lunsj
12.30 – 12.40	Kulturellt innslag v/ <i>Knut Gundersen</i>
12.40 – 13.40	Evidence based training in the specialist field of managing aggressive and challenging behaviour. Studio III. <i>Andrew McDonnell</i> , klinisk psykolog, BSc., MSc., PhD. og direktør for Studio III.
13.40 – 14.00	Pause
14.00 – 15.00	Studio III – Fra britiske til skandinaviske forhold - Erfaringer med bruk av Studio III-strategier i Danmark <i>Charlotte Holmer Jørgensen</i> , Spesialkonsulent ved Videnscenter for Autisme – Virum, Danmark
15.00	Slutt

Det tas forbehold om eventuelle endringer i programmet.

Andrew McDonnell er Klinisk psykolog, BSc., MSc., PhD, med hovedbase i England og Irland. Han er grunnlegger og direktør for Studio III, og har stor produksjon av artikler og kapitler som omhandler alternativer til bruk av makt og tvang. McDonnell holder kurs og forelesninger i blant annet de 12 landene som benytter Studio III-strategier, samtidig som han jobber klinisk med atferdsvarer hos utviklingshemmede. Hans forelesninger vil foregå på engelsk.

Knut Gundersen er førstelektor og leder av ART-senteret ved Diakonhjemmet Høgskole. Han har skrevet flere bøker, bokkapitler og forskningsartikler innen feltet sosial kompetanse, nettverksarbeid og miljøterapi. Gundersen har hatt presentasjoner og trenerkurs i 11 ulike land og er også medlem av ICART-styret.

Charlotte Holmer Jørgensen er spesialkonsulent ved Videnscenter for Autisme, Servicestyrelsen, Indenrigs- og Socialministeriet i Danmark. Servicestyrelsen arbeider blant annet med metodeutvikling og rådgiving av kommunene opp mot håndtering av problemskapende atferd. De har i den anledning bygget opp kompetanse på Studio III strategier. Hennes forelesning vil foregå på dansk.

Anne Gro Innstrand er privatpraktiserende psykolog i Bergen og Oslo. Hun arbeider hovedsaklig med unge og voksne utviklingshemmede med psykiske lidelser eller atferdsvarer. Innstrand har skrevet en rekke artikler, kronikker og kapitler om utviklingshemmede.

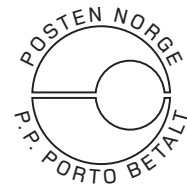
Asbjørg Berget er rådgivende spesialpedagog i Habiliteringstjenesten i Oppland, Sykehuset Innlandet HF. Hun har videreutdanning i trening i sosial kompetanse og holder ART-trenerkurs i regi av habiliteringstjenesten og for Diakonhjemmet høgskole. Berget har mye erfaring med bruk av ART ovenfor unge og voksne med utviklingshemning.

Svein Øverland er psykologspesialist ved Sentral fagenhet for tvungen omsorg, St. Olavs hospital, Trondheim. Han har gitt ut boken «Selvskading. En praktisk tilnærming», skrevet kapitler i flere lærebøker og publisert i forskjellige tidsskrift.

Ole Vorland er seniorrådgiver Bergen kommune. Han har vært lektor i grunn- og videregående skole og personalsjef i Kommunalavdeling helse- og sosial. Vorland har også vært byrådsdirektør. Et av hans ansvarsområder er kompetansehevende tiltak i kommunens helse- og sosialtjenester.

B

Returadresse: Stiftelsen SOR,
Diakonhjemmet høgskole – Postboks 184 Vinderen, 0319 Oslo

KONFERANSE I BERGEN 8. OG 9. APRIL 2010

Mestring av sinne, frustrasjon og fortvilelse

Håndtering av utfordrende atferd hos personer med utviklingshemning

Sted: Scandic Bergen City Hotel, Håkonsgaten 2, 5015 Bergen

PÅMELDINGEN SENDES TIL: VIA TRAVEL, Havnegaten 29, 4550 Farsund. Tel. 38 39 59 99, faks 38 39 08 33

Du kan også melde deg på gjennom epost astrid.pedersen@viatravel.no eller ved bruk av bestillingskjema på www.sorkurs.no

Faglige spørsmål om konferansen rettes til: Jarle Eknes, fagsjef SOR: je@sorpost.no – tlf. 90 75 86 85

Tekniske spørsmål rettes til: Astrid Pedersen, Via Travel Farsund: astrid.pedersen@viatravel.no – tlf. 38 39 59 99

Påmeldingsfrist: 4. mars 2010

Etteranmeldte vil få plass så langt som mulig, men hotellrom kan ikke garanteres etter påmeldingsfristen.

ETTERNAVN: _____ FORNAVN: _____ STILLING: _____

ARBEIDSSTED: _____ TELEFON ARBEIDSSTED: _____ MOBILTELEFON _____

POSTADRESSE ARBEID: _____

E-POSTADRESSE DELTAKER: _____

Jeg vil delta begge dager kun dag 1 kun dag 2

Konferanseavgift ved påmelding før 15. januar 2010..... kr 1.890,-

ved påmelding etter 15. januar 2010..... kr 2.140,-

40 % prisreduksjon dersom man bare deltar en dag

Vi er 4 eller flere som melder oss på samtidig til konferansen. 20 % rabatt i konferanseavgift når 4 eller flere fra samme arbeidsplass melder seg på samtidig (og deltar). Send epost til astrid@viatravel.no eller ring 38 39 59 99 og opplys om navnene på de andre personene.

Obligatorisk dagpakke Inkludert lunsj, kaffe, kaker, frukt etc. .... 1. dag kr 495,- 2. dag kr 495,-

Jeg ønsker å delta på middag mandag 8. april. .... kr 450,-
3 retters middag i restaurant Nocturne, med underholdning etter maten

Jeg bestiller overnatting fra 7.–8. april 2010 (dagen før konferansestart)

Overnatting i enkeltrom m/frokost (7.–8. april)..... kr 1.050,-

Overnatting i delt dobbeltrom m/frokost (7.–8. april) (2 personer deler rommet, pris pr. person)..... kr 625,-

Deler rom med .....

Jeg bestiller overnatting fra 8.–9. april 2010

Overnatting i enkeltrom m/frokost (8.–9. april)..... kr 1.050,-

Overnatting i delt dobbeltrom m/frokost (8.–9. april) (2 personer deler rommet, pris pr. person)..... kr 625,-

Deler rom med .....

Avbestillingsregler: Ved avbestilling frem til 1. februar 2010 refunderes faktura med fradrag av kr 300,-. Ved avbestilling frem til 3. mars 2010 refunderes faktura med et fradrag av kr 1000,-. Ved avbestilling etter 4. mars gis ingen refusjon.

Påmelding er bindende og du vil motta faktura og bekreftelse fra Via Travel Farsund Reisebyrå AS.

Avbestillingsbeskyttelse: For å sikre at du får det innbetalte beløp refundert, kan du tegne en avbestillingsbeskyttelse som gjelder ved sykdom og fremvisning av legeattest. Pris for denne er kr 175,- (Det må tegnes en egen for evt. flybillett.)

Ja takk, jeg ønsker avbestillingsbeskyttelse

Bestilling av flybilletter: Deltakere som reiser med fly kan tilbys 35 % rabatt med SAS og WIDERØE. Billettene må i så fall bestilles hos VIA TRAVEL i Farsund. Du kan også bestille NORWEGIAN. E-post: astrid.pedersen@viatravel.no eller på tlf. 38 39 59 99

DATO: _____

UNDERSKRIFT: _____